

ДІАЛОГ КУЛЬТУР: ПОЛЬСЬКА СПАДЩИНА В ПРОСТОРІ СУЧАСНОЇ ЖИТОМИРЩИНИ

Виконала: Павловська Поліна Сергіївна,
студентка ОПП Правоохоронна діяльність
групи ПД-1 ВСП «Житомирський
торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного
університету».

Науковий керівник: к.і.н. Панченко
Вікторія Сергіївна

Актуальність теми:

зумовлена необхідністю збереження багатой польської культурної спадщини Житомирщини як невід'ємної складової ідентичності регіону та важливого ресурсу для розвитку культурного туризму й міжнародної співпраці. У контексті євроінтеграції України вивчення цього діалогу стає дієвим інструментом зміцнення стратегічного партнерства з Польщею та утвердження цінностей мультикультуралізму в сучасному суспільстві.

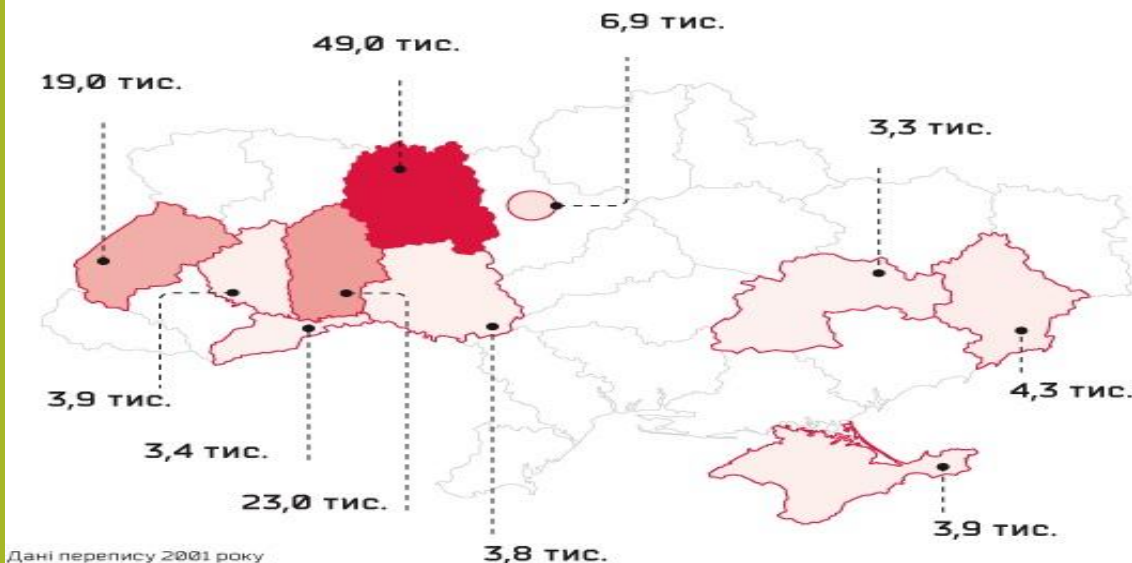
Мета : проаналізувати основні напрями взаємодії української та польської культур в історичному та сучасному вимірах, з'ясувати вплив польської культурної спадщини на формування новітнього культурного простору Житомирщини. **Завдання:** дослідити історичні етапи та ключові пам'ятки польської культурної спадщини на Житомирщині, визначити роль польських традицій у формуванні сучасного бренду Житомирщини

МЕТА дослідження:

УКРАЇНА ПО-ПОЛЬСЬКИ

У ЯКИХ РЕГІОНАХ КРАЇНИ ЖИВУТЬ УКРАЇНСЬКІ ПОЛЯКИ

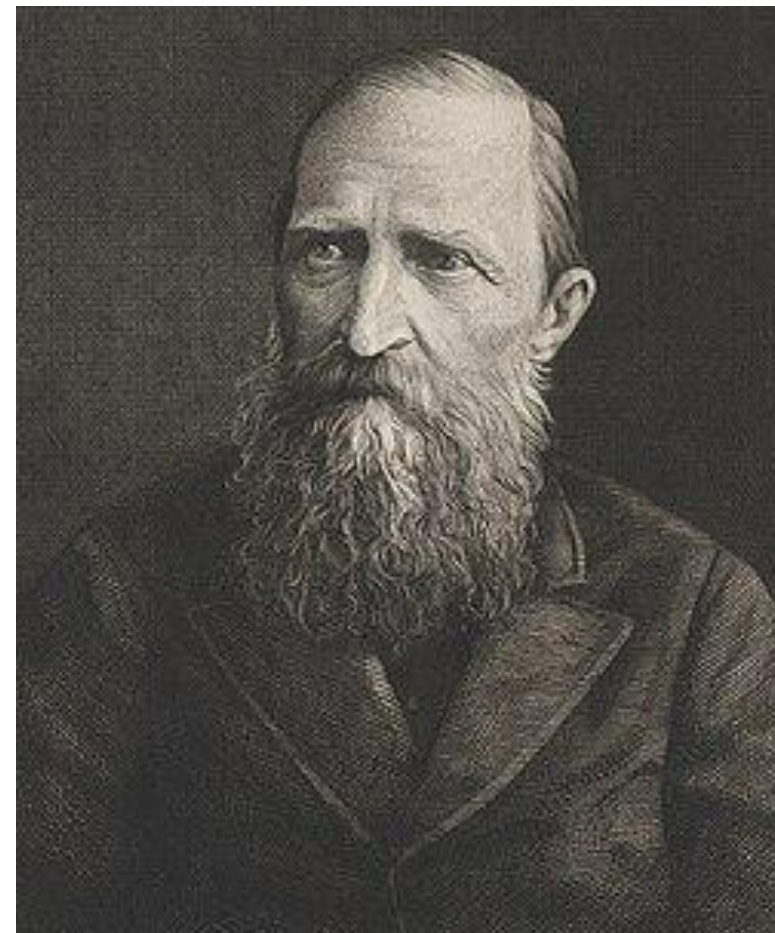
Житомирський єзуїтський колегіум, 1747

Житомирщина — серце польської культури в Україні

- **2001 рік:** Близько 49 тис. чол. (близько 3,5%). Райони компактного проживання: в центральних та південно-західних частинах області: колишні Баранівський, Романівський, Пулинський та Звягельський райони.
- **У 1569 р.** край увійшов до складу Корони Польської. Житомир став центром Волинського воєводства, а польська шляхта — панівною верствою.
- Поляки заснували Житомирський єзуїтський колегіум (1747 р.), який на той час був головним інтелектуальним центром регіону. Тут викладали філософію, риторичку та латину.
- Саме в цей період з'являються шедеври бароко, як-от Кляштор босих кармелітів у Бердичеві (заснований Янушем Тишкевичем у 1630-х рр.). Це була не лише церква, а й потужна фортеця.

Житомирщина — серце польської культури в Україні

Житомир став магнітом для польських інтелектуалів. Тут жив і працював Юзеф Ігнацій Крашевський — талановитий польський письменник. У Житомирі, який на той час був столицею губернії і центром польського життя на Волині, Крашевського обрали попечителем губернської гімназії. Перебуваючи на цій посаді, він сприяв поліпшенню харчування дітей, надавав матеріальну допомогу окремим гімназістам. Щодо літературної діяльності, роки, проведені в Житомирі, стали чи не найпліднішими: як розповідав сам Крашевський, за 10 днів він міг написати тут цілий том роману.

МАРХЛЕВСЬКИЙ РАЙОН

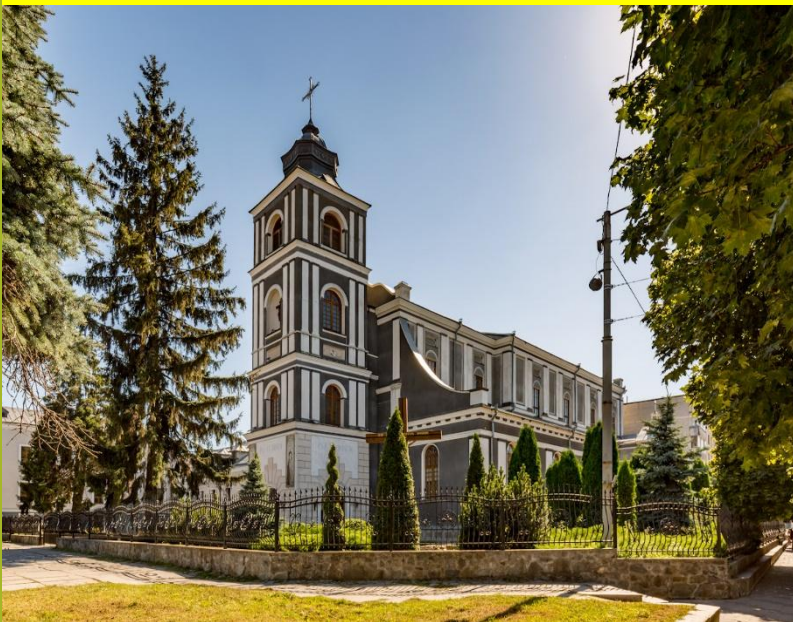

Житомирщина — серце польської культури в Україні

- Костьоли залишалися осередками польської мови та культури навіть у часи заборон, що допомогло зберегти величезну громаду (нині в області мешкає найбільша кількість етнічних поляків в Україні).
- У XIX ст. у Російській імперії поляки зберігали сильні позиції в землеволодінні та культурі. Регіон став місцем активного переселення колоністів з територій Царства Польського.
- У 1925–1935 рр. на Житомирщині існував Мархлевський польський національний район із центром у м. Довбиш.

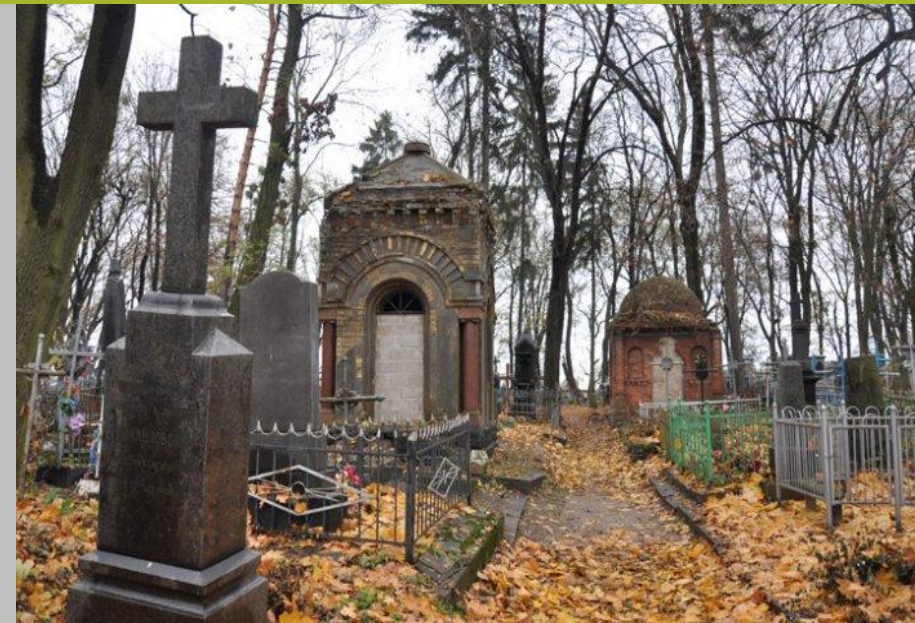
Костел с. Лебедин Звягельщина

Семінарійський костел св. Йоана з Дуклі (Житомир).

- У часи Великого терору проведена «Польська операція» НКВС (1937–1938): на Житомирщині за «польською лінією» було заарештовано понад 9 600 осіб, з яких близько 89% (8 580 людей) розстріляно. Тисячі польських родин вислані до Казахстану та Сибіру.

- Сучасність: З 1990-х років почалося відродження культурних і релігійних традицій. У Житомирі та області діють численні польські організації, школи та католицькі парафії.

Польський цвинтар у м. Житомир

Місце вінчання Бальзака та Ганської: Костел св. Варвари

Житомирська обласна Спілка поляків України (ЖОСПУ)

- Фестиваль «Веселка Полісся»: Щорічний міжнародний фестиваль польської культури, який збирає колективи з України та Польщі. Це не просто концерт, а майданчик для обміну досвідом між українськими та польськими фольклорними ансамблями.
- **Освітня програма:** Спілка опікується мережею суботніх шкіл, де вивчають не лише мову, а й історію та географію Польщі. Це дозволяє молоді інтегруватися в європейський освітній простір, залишаючись частиною українського суспільства.

ГО «Житомирська обласна Спілка поляків України»
Żytomierski Obwodowy Związek Polaków na Ukrainie

30 років 1989-2019
lat

Бог Честь Батьківщина
Bóg Honor Ojczyzna

Культурно - просвітницький центр «Польський дім» у Житомирі

- Це головний осередок «живої» комунікації.
- Дні польської культури: Масштабний захід, що включає виставки, наукові конференції та вуличні акції. Важливо, що заходи відкриті для всіх мешканців міста, незалежно від походження.
- Бібліотека та медіатека: Центр надає доступ до сучасної польської літератури та преси, що стимулює інтелектуальний обмін між українськими студентами-філологами та польською громадою.

Спілка польської шляхти Житомирщини: Допомога мешканцям регіону (незалежно від поточної самоідентифікації) у пошуку їхнього коріння. Це сприяє відновленню родинної пам'яті та розумінню глибокої інтегрованості польського компонента в українське генеалогічне дерево.

Польське наукове товариство у Житомирі

- Зосереджене на інтелектуальній та історичній спадщині.
- Конференції «Поляки на Волині»: Регулярні наукові зустрічі, де історики (як українські, так і польські) спільно досліджують складні сторінки минулого. Це приклад наукової дипломатії, що допомагає уникати конфліктів у трактуванні історії.
- Видавнича діяльність: Публікація наукових збірників та мемуарів, які відкривають маловідомі факти про розвиток Житомирщини як мультикультурного регіону.

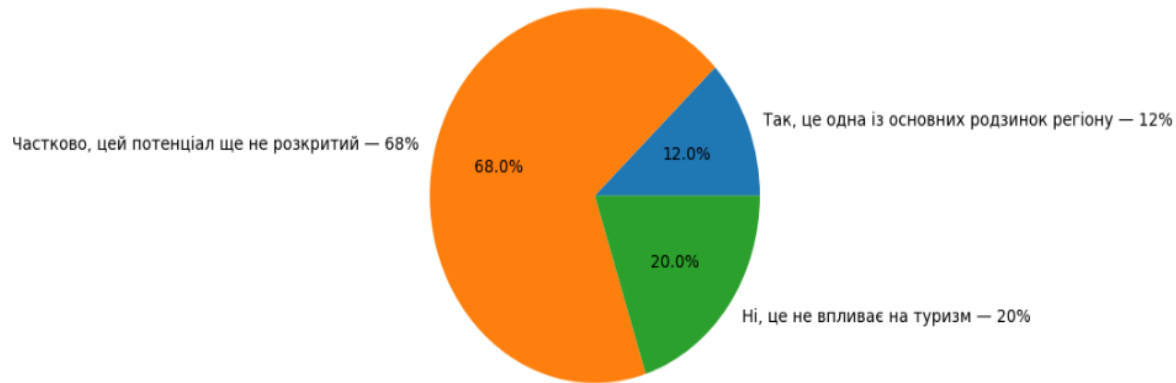
Товариство польської культури імені Юзефа Ганського (Житомир — Бердичів — Романів)

- Активно працює в районах області.
- Члени товариства ініціюють встановлення меморіальних дощок та догляд за місцями, пов'язаними з видатними поляками (наприклад, у Верхівні, пов'язаній з Оноре де Бальзаком та Евеліною Ганською).
- Організація релігійних урочистостей та паломництв (наприклад, до ікони Матері Божої Бердичівської), що об'єднує вірян різних національностей.

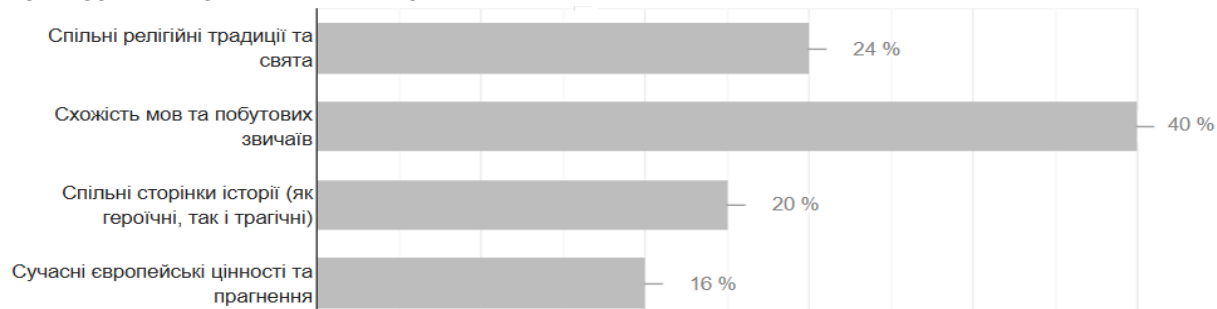
Чи відомо Вам про історичний зв'язок Житомирщини з польською культурою?

На Вашу думку, чи сприяє польська спадщина підвищенню туристичної привабливості Житомирщини?

На Вашу думку, що найбільше об'єднує українську та польську культури на теренах нашого краю?

Практична частина:

Методи: анкетування, контент-аналіз ЗМІ, моніторинг культурних центрів

Результати:

- Висока динаміка міжкультурної взаємодії
- Загальна поверхова обізнаність мешканців, але відсутність глибокої та всебічної обізнаності.
- Сфери діалогу культур – побут, релігія, місцеві свята, фестивалі, кулінарія.
- 60% сучасних мистецьких заходів у регіоні мають елементи культурної інтеграції.
- Однак польська спадщина не є туристичним магнітом краю, бо її потенціал ще мало розкритий (68%).
- Для її популяризації опитані пропонують впроваджувати освітні програми (40%), спільні мистецькі фестивалі (20%), реставрувати пам'ятки (32%).

Польський дім у м. Житомир

Дні польської культури у Житомирі

Діалог культур та інтеграція

- **Традиція спільного святкування Різдва та Великодня.** Часто українські родини йдуть на месу до костелу з друзями-поляками, а ті, своєю чергою, долучаються до православних обрядів. Це створює єдиний локальний «святковий календар».
- **Освітній та мовний обмін.** У Польському домі у Житомирі проводяться курси мови, які відвідують не лише етнічні поляки, а й українці, що планують навчання чи бізнес у Польщі. Це простір, де мова стає містком для кар'єрних та культурних можливостей обох народів.
- **Культурна дипломатія та фестивалі.** Дні польської культури або фестивалі пам'яті Ігнація Яна Падеревського, де виступають спільні колективи і гурти. Це формує спільний «поліський» культурний продукт.

Діалог культур та інтеграція

Польська страва БІГОС

Польські кнедли

- Меморіальна співпраця. Спільні акції української та польської молоді з прибирання Польського цвинтаря у Житомирі, що демонструє повагу до спільної історії та знімає потенційні міжнаціональні напруження.
- Побутова інтеграція та кулінарія. Популярність страв польського походження (бігос, фляки, кнедли) у місцевих кафе та домашніх кухнях незалежно від походження родини свідчить про повне прийняття польського компонента як органічної частини житомирського способу життя.
- Солідарність під час війни. Тісна співпраця Житомирської міської ради з польськими містами-побратимами (Плоцьк, Битом). Допомога, що надходить з Польщі, розподіляється польськими організаціями Житомирщини серед усіх мешканців регіону, що зміцнює почуття єдності та вдячності.

Висновки:

Підсумовуючи, можна констатувати, що польський вплив на Житомирщину був не просто зовнішнім чинником, а став органічною частиною формування регіональної ідентичності. Цей зв'язок усвідомлений населенням і найбільш проявлений у побуті, релігії, місцевій говірці, однак глибинні пласти польського спадку залишаються маловідомими. Це залишає простір для політичних маніпуляцій громадською думкою, штучно збіднює туристичний потенціал регіону і утруднює комунікацію із польськими партнерами. **Новизною і особистим вкладом автора** стала розробка просвітницького лекторію та маршруту краєзнавчої екскурсії для студентської та учнівської молоді м. Житомира з метою популяризації польської культури та роз'яснення складних моментів спільної історії. **Перспективою дослідження** є створення інтерактивної мапи Житомирщини із зазначенням культурно-історичних центрів і пам'яток польської меншини краю у співпраці із Обласним туристично-інформаційним центром.

Джерела та література:

- Білобровець О. М. Діяльність польських громадських організацій м. Житомира у 1917 р. Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Історія, економіка, філософія. // Гол. Ред.. Ю.І. Терещенко. № 5. pp. 378-382.
- Буравський О. А. Поляки Волині у другій половині XIX – на початку XX ст. Житомир, 2004. 168 с.
- Полєтаєв Г. Польські поселення на Житомирщині. Польські студії «Дух і літера». № 22. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/4776> (дата звернення 06.04.2026).
- Польські поселення Житомирщини : довід.- інформ. вид. / ред.-упоряд. Ю. С. Кондратюк. Житомир : Видавництво ПП Євенок О. О., 2011. 232 с.
- Публікації із офіційних сайтів житомирських польських громадських організацій.
- Наукові статті краєзнавців Г. Мокрицького, Г. Махоріна, О. Білобровець, О. Буравського та інших.

Дякую за увагу!

